

Kurskamrater i Borås 1972/73: fr v Hervor Svenonius, Anna Birgitta Eriksson, Ingrid Olmänder, Cecilia Boning, Monica Serrander-Jansson, Lena Wester och Ann-Britt Värmås

Borås › Nybro › Paris › Gröndal › Rinkeby - ett bibliotekarieliv

Anna Birgitta Eriksson

Bibliotekarie som yrke dök upp i mitt medvetande någon gång under våren 1971 i form av en liten annons om antagning till Biblioteksskolan. Jag hade kommit på att jag inte ville fortsätta på den institution i Uppsala där jag då arbetade. Litet tveksamt skickade jag iväg mina papper och det var inte förrän jag såg hur få av de många sökande som antagits som jag bestämde mig för att tacka ja.

Långbyxor

Den 1 augusti påbörjade jag elevutbildning på Haninge bibliotek under Birgitta Modigs ledning. Vi var fyra elever – Lena Wester, Mate Tafra och en lärare som hoppade av efter elevutbildningen och jag. Samtidigt började två nyutbildade

bibliotekarier, Barbro Borg och Christina Ekblom. Några av oss träffades på väg upp i hissen, och jag minns att vi diskuterade huruvida man kunde ha långbyxor på jobbet. Jag minns inte vad vi kom fram till då, men nästa dag hade vi alla långbyxor på oss.

Studier

Jag vet inte riktigt vad jag hade väntat mig, men med viss förvåning konstaterade jag att jag stortrivdes. Vi hade undervisning i fyra ämnen: klassifikation, katalogisering, bibliografier och uppslagsböcker. I

övrigt deltog vi i all slags verksamhet. Det var en expansiv tid. Bl a öppnades filialen i Jordbro. Christina Ekblom tog oss med på möte i en ganska nybildad förening – bis - där jag med fladdrande öron lyssnade på livliga och långdragna diskussioner.

Vi hörde till den första elevkullen på BHS hösten 1972 men var näst sista kull på den gamla utbildningen. När vi kom till Borås var ingenting klart. Det fanns lokaler

och lärare men inga kursplaner, så vi fick börja med att som grupparbete vara med och utforma dem. Starten var litet trög. Borås hade inga studenttraditioner att haka på. Lena W och jag delade en stor våning en trappa upp i en villa, och en helg

i början av terminen bjöd vi in de som var kvar i stan på fest. Det blev en stillsam och ganska egendomlig tillställning där vi kollade in varandra, men det blev i alla fall en början på ett alltmer intensivt socialt liv. Fram emot vårkanten hade vi fullt upp - inte bara för att den tröga starten på höstterminen gjorde vårterminen desto mer intensiv utan också för att det mesta andra då också börjat fungera, studentkår t ex. Vi hade startat studiecirklar och en Grupp 8-grupp. Bis var på den tiden en mycket aktiv förening med stormöte varje halvår och lokal verksamhet däremellan. Såvitt jag minns var det programskrivningarnas tid med oändliga och stormiga diskussioner.

Nybro

Arbetsmarknaden såg litet annorlunda ut på den tiden. Jag sökte tre tjänster och fick alla tre, vilket slutade med att jag tog ett vikariat i Haninge på ett halvår för att sedan samla ihop mitt bohag och dra till Nybro på hösten 1973. Där skulle jag ha hand om barn-, musik- & allmänkulturell verksamhet. Jag blev snabbt indragen i nämndarbetet, dels genom att jag fick föredra mina områden för nämnden, dels genom att vi, dvs Olaf Berggren och jag, delade på sekreterarskapet.

Det var högt i tak i nämnden med livliga diskussioner som sällan följde partilinerna, vilket nog var Olafs förtjänst. På sitt bullriga vis skapade han god stämning och bra debattklimat, och han hade känsla för vad för slags information som politikerna behövde. När vi var på konferenser var påtagligt att våra politiker var ovanligt välinformerade.

Vänsterfäste

Biblioteket i Nybro var känt som ett vänsterfäste, och då och då dök det upp folk som kollade beståndet, förmodligen i avsikt att på något vis sätta dit oss men det ledde aldrig till något annat än viss munterhet hos personalen. Olaf var borta mycket. Han var hårt engagerad i satsningen på invandrarlitteratur till biblioteken. Det var ideliga möten både med SÖ:s bibliotekssektion (senare Kulturrådet) och med Btj, liksom inköpsresor för Btj:s räkning, så jag fick vara ganska mycket tillförordnad chef. Som sådan var jag med om något antagligen unikt i biblioteksvärlden: en sommar

arbetade jag med uteslutande manlig personal, två ordinarie och tre sommarvikarierande BHS:are!

Byteatern

Under den här tiden flyttade Byteatern till Kalmar. Det kändes som ett stort lyft med en riktigt bra barnteater, och vi engagerade dem för så många föreställningar vi bara kunde runt om i kommunen. Det var inte helt okontroversiellt. Jag minns ett möte med förskolepersonalen där chefen klagade på att föreställningarna ”påverkade” barnen otillbörligt på ett sätt som personalen inte kunde/fick göra – de lekte teater i flera timmar efteråt. Jag frågade om hon verkligen trodde att personalen kunde tillbringa hela dagarna tillsammans med barnen utan att påverka dem, och det blev knäpp tyst i lokalen. Dagisen fortsatte att komma till föreställningarna, och Byteatern är fortfarande kvar i Kalmar! Härom året stötte jag ihop med Magnus, en av medlemmarna i gruppen, i tunnelbanan i Stockholm, och han hävdade att det var Nybro som räddade dem de första åren där.

Ny filial

Vi startade en filial i en nybyggd skola i en villaförort. När vi fått så där en 5-600 böcker tyckte vi att vi kunde öppna litet tyst och försiktigt, men i skolan hade det tydligen slagits på stora trumman så barnen strömmade in och på ett par timmar hade vi lånat ut alltihop. Det stod någon enstaka bok här och var men hyllorna var praktiskt taget tomma. På våren -76 var jag med om att planera bibliotekets deltagande i det som kallades skolans inre arbete (SIA) som skulle starta på hösten, men när det började hade jag flyttat till Stockholm.

Stockholm

Jag började på en halvtidstjänst som barnbibliotekarie på den alldeles nya filialen i Akalla. Det var mitt i sommaren. Solen sken, filialen var glänsande färdig men det var inte stadsdelen och på bibblan var det lugnt. Jag gick runt till daghemmen och presenterade biblioteket. Det kändes konstigt att ha så litet som pockade på att bli gjort.

Kontrasten mot Nybro kunde inte ha varit större. Här satt jag, på ett alldeles nytt bibliotek längst ute i periferin – tunnelbanan var inte

utbyggd så långt – men traditionerna och hierarkierna gjorde sig snart påmind. SSB:s egen skola hade lagts ner ganska nyligen, men de som inte kommit in i systemet den vägen hade som regel börjat som springvikarier och så sakteliga växt in i det. Var påtagligt svårt att upplysa oss om hur allt fungerade – Inger, chefen på barnavdelningen – kom också ”utifrån”. Tex måste det till en liten konflikt för att vi skulle få veta att chefen för vuxenverksamheten inte var chef över oss. Det var jag som hade tillåtit mig att ha åsikter och fått veta att halvtider var till för att fylla ut den yttre tjänsten, vilket jag inte accepterade. Två saker minns jag från den första ”stora torsdagen”, dvs möte för alla barnbibliotekarier, som jag var med på, ingen av dem någon huvudpunkt på dagordningen. Det ena var en uppmaning att samla in pennstumpar och skicka till barnavdelningen i Tensta, där det gick åt så oerhört mycket blyertspennor. Den andra var en person som frågade om hon kunde skriva upp mötestiden som arbetstid. Det var uppenbart att det inte var första gången som den frågan ställdes men jag tror inte att hon fick något bestämt svar.

Till Gröndal

Den där halvtidshösten roade jag mig bl a med litet universitetsstudier, började som lektor hos Btj och blev ombedd att hjälpa Danscentrum med att reda ut deras ekonomi, något som kom att leda till jobb där ett antal år framöver. Fram på vårkanten -77 flyttade jag till Gröndal och en ¾-tidstjänst. Jag förälskade mig omedelbart i detta ganska fula och oerhört nedslitna ställe. Det fanns något trivsamt där, trots allt, men att jag skulle komma att stanna där i 23 år skulle jag nog inte ha kunnat föreställa mig om man frågat mig då.

Det fanns problem att ta itu med. Bl a förväntades jag ta itu med de ungdomar som ibland hemsökte biblioteket i väntan på att fritidsgården skulle öppna. De visade sig inte vara så besvärliga, men de ledde i alla fall till att jag tog kontakt med andra som arbetade med ungdomar där: Vår Teater, parkleken m fl och vi bildade en grupp som hade energi till mer än bråkiga barn. Bl a anordnade vi en karneval som kom att bli en tradition under en lång följd av år. Andra hakade på, och så blev karnevalen inledningen

på Gröndals festdagar. Någon gång i början på 80-talet blev Vår Teater hemlös – deras lokal dömdes ut av arbetsmiljöskäl. Då förlade de en del av sin verksamhet till biblioteket, och under en period hade vi intensiv sagoberättarverksamhet. Den verksamheten kom så småningom att leda till att en av pedagogerna där, Cecilia Löfström, och jag tillsammans med Björn Skogar (religionsvetare) kom att leda veckokurser i sagoberättande på Sigtuna folkhögskola under några år. Första året hade vi mest biblioteksfolk som elever, året därpå var det förskollärare och sedan blev det allt mer blandat vad gäller yrkena. De här kurserna är bland det roligaste jag gjort under mitt yrkesliv. Varje år kom jag därifrån med ett energitillskott som räckte långt in på hösten!

Sagor

En dag klev Ulf Ärnström, som då arbetade som fritidspedagog i Gröndal in på biblioteket och ville att vi skulle skapa ett forum för berättande. Cecilia och jag hade tänkt en del i de banorna, så vi började diskutera saken. Peter Hagberg tillstötte, och under stor vända startade vi Berättarnätet. Herrarna och vi hade dock helt olika syn på berättandet, och den konflikten kom att prägla föreningen fram till dess att beslut om nedläggning togs, något som troligen aldrig verkställdes eftersom det saknades några kvitton. Berättarnätet Öst har återuppstått senare med delvis samma personer men förhoppningsvis utan konflikterna. En bestående bra sak hann vi i alla fall med. Per Gustavsson, då barnbibliotekarie i Ljungby, hörde av

sig och ville ordna en berättarfestival. Berättarnätets styrelse sökte pengar, i Ljungby bildades lokalföreningen Berättarnätet Kronoberg, och så startade berättarfestivalen i Ljungby 1989.

Paris

Men innan vi hunnit så långt fram i tiden hade jag hunnit med ett år på franska barnboksinstitutets (La Joie par les Livres) bibliotek i Clamart, en av Paris' södra förorter 1983-84. Vid den här tiden stod sagoberättandet högt i kurs. I Paris, liksom på många andra håll, hade man tagit djupa intryck av Bruno Bettelheims Sagans förtrollade värld, och dragit igång berättandet. Man kunde lyssna på sagor från världens alla hörn av berättare som kom från världens alla hörn! Det fanns ställen där det berättades regelbundet, det

Franska barnboksinstitutets (La Joie par les Livres) bibliotek i Clamart

anordnades berättarnätter, och man kunde verkligen få sitt lystmäte! Midsommaraftonen 1984 tillbringade jag vid katedralen i Chartres, där man på trappan framförde eposet om kung Artur och riddarna ring runda bordet till ackompanjemang av

spröda toner från glas fyllda med olika mängd vatten. Den pågick till fram på morgonkulan, och sedan lyckades jag lifta tillbaka till Paris med några ur publiken.

Men, Paris var inte bara sagor. Biblioteket var i kris när jag kom dit. Det var på väg att mista sin pionjärfunktion, eftersom biblioteks-, eller medioteksutbyggnaden, var i full gång. Här fanns ett gäng pubertetsynglingar som inte alls var lätthanterliga. Det saknades personal, i stället fanns en rad volontärer. Chefen slutade, och Geneviève Patte, högsta chefen för organisationen, tog själv över chefskapet för biblioteket under senhösten -83. Sedan kom en annan Geneviève som med viss möda skapade nya strukturer och det blev lugnt. Jag förhandlade till mig ett par veckors semester och åkte runt

och tittade på andra bibliotek. Jag tyckte inte att jag kunde återvända till Sverige utan att ha sett något mer av den franska biblioteksvärlden. Jag förstod ganska snabbt att biblioteksutvecklingen i landet var intensiv och med den kom nya idéer. Naturligtvis var pionjärbiblioteket ifrågasatt på många håll.

Åter i Gröndal

I Gröndal hände det en hel del under 80-talet. F.d. Ekensbergs varv bebyggdes med bostäder, något senare förtätades centrala Gröndal. Befolkningen ökade kraftigt men industrierna började flytta därifrån. SSB gjorde en omorganisation medan jag var i Paris. Bl a skulle filialerna nu bara ha en chef och inte som tidigare skilda chefer för barn- och vuxenverksamhet. Nu blev jag ensam chef på filialen. Vi hade länge önskat oss större lokal, och när frisören vägg i vägg lade ner, tipsade han oss i god tid. Vi fick också överta lokalen, men inte för att befolkningsunderlaget blivit större, utan för att den fönsterlösa skrubb vi hade som arbets- och lunchrum inte längre dög. Förutom arbetsrum med fönster fick vi ett "filmrum" som vi också använde som utställningslokal för stadsdelens många konstnärer. En del av dem hade synpunkter på att vi också ställde ut amatörer, men vi ansåg oss inte ha vare sig möjligheter eller kompetens att sälla, så vi erbjöd dem att ta över. Så småningom bildades föreningen Galleri Bibb som fortfarande driver galleriverksamheten på biblioteket.

SAB

Någon gång under senare delen av 80-talet kom jag med i SAB:s specialgrupp för barn och ungdom. Eftersom jag var den enda i gruppen som kom från Stockholmstrakten fick jag hålla i kontakterna med kansliet, blev sammankallande och fick ta hand om plakettkommittéerna. Vår största framgång var inrättandet av Carl von Linné-plaketten och att alla tre plaketterna fick en prissumma kopplad till priset. Jag avgick när

Nils Holgersson-plaketten firat 50-årsjubileum, inför vilket jag tillsammans med Lena Kjersén Edman skrev en liten historik (den andra som jag varit med om – den första var 50-årsskrift över Gröndals bibliotek). Specialgruppen, eller delar av den, skrev också en bok, Barnspåret, något som nästan tog knäcken på oss och till slut fick oss att lämna över våra texter till Btj för redigering.

Omorganisation

I början på 90-talet kom nästa omorganisation på SSB. Nu blev Gröndal "närbibliotek" med mindre öppet och biblioteket vid Hornstull som överordnad "chef". I början av den perioden var jag ensam anställd på stället och med folk från Hornstull som kom för att hålla öppet. Det var ingen rolig tid! Så småningom flyttade Magdalena Veress permanent över till Gröndal, och förhållandena blev något bättre. Vi hade fortfarande utlåning med Dewey-systemet, vilket innebar att bokkort skulle plockas ur böckerna vid utlån, sorteras och sättas tillbaka när boken återlämnades – ett tidsödande arbete som jag ansåg att den minimala personalen inte hade tid med, så med visst besvär fick jag igenom att vi skulle låna ut på förtroendebasis fram till dess att datoriseringen genomfördes. Vi räknade bara utlånen och sade till folk att nu fick de hålla reda på vad de lånat och lämna tillbaka utan påminnelser. Oj, vilka diskussioner vi hade med folk som trodde att biblioteket snabbt skulle tömmas på böcker. Många såg det också som att de fått ett förtroende som de var stolta över. Det var nog detta djärva grepp som gjorde att BHS med studentkår utsåg mig till årets bibliotekarie 1994, ett nyinstiftat pris som, tror jag, aldrig utdelats igen. Vid den tiden fick jag erbjudande från Kulturrådet om utvecklingsbidrag. De hade inte tidigare satsat på någon storstadsfilial och tyckte att Gröndal kunde vara lämpligt objekt. Det vara bara så förtvivlat svårt att få ork och tid att sätta sig ner och få ihop en ansökan! Det gick till slut, och sedan hände mycket slag i slag.

Tidigare artiklar i serien Bibliotekarie i samhället, biblioteksarbetare som ser tillbaka på sitt yrkesliv: Jan Ristarp (bis 2002:1), Greta Renborg (2002:2), Aase Bang (2002:3), Anna-Lena Höglund (2002:4), I Gustafsson (2003:4), Miklós Gulyás (2004:2), Birgitta Ahlén (2005:3), Ingrid Hollinger (2005:4), Elsie

Ergonomi

I den här vevan hamnade jag hos sjukgymnasten med överansträngda axlar och armar, och med henne talade jag bl a om att min man och jag pratade mycket om en förbättrad variant av informations-/lånedisken. Hon uppmanade oss göra något av detta, och det gjorde vi. När biblioteket öppnade efter datoriseringen hade vi en prototyp på plats, som senare blev en färdig disk. Inför detta hade jag funderat en del över hur mycket vi egentligen bär varje dag. Jag vägde böcker, räknade ut genomsnittsvikter, och hur många gånger en bok flyttades vid utlån, återlämning, uppsättning på hylla osv. Det visade sig vara ansevärd mängder! Jag skrev om detta i personaltidningen, och aldrig har jag fått ett sådant gensvar på något jag skrivit. Flera år efteråt ringde folk och ville ha kopior.

Datorisering

Så blev vi datoriserade och fick utvecklingsbidrag från Kulturrådet, 1,5 miljon fördelat på tre år. Nu blev det roligt igen! En bibliotekarie, Elisabeth Brandberg, anställdes och plötsligt gick det att planera verksamhet igen. Lokalerna totalrenoverades med hjälp av hyresvärderna, Olle Engkvist Fastigheter, och det mesta stuvades om. Råsmari Nilsson, inredningsarkitekt och Gröndalsbo, tog hand om inredningen. Det blev många turer innan det ganska okonventionella förslaget godkändes. Tyvärr så blev hon sjuk och hann inte fullfölja innan hon dog. Det fanns dock mer kompetens i stadsdelen, och Lisa Gerdin, som då gick på Konstfack och hade nappat på idéerna, gjorde klart. Vi skaffade datorer med blandade program för allmänheten, något som vi, tror jag, var först med bland filialerna i Stockholm och folk kom farande från när och fjärran för att använda dem.

Så blev det ny omorganisation. Nu skulle vi tillhöra stadsdelen Liljeholmen. För vår del började det positivt med Gröndal som en

av tre områden i stadsdelen. Nu blev jag medlem i ledningsgruppen tillsammans med cheferna för alla de verksamheter som vi samarbetade med: rektorerna, dagis- & omsorgscheferna. Det var roligt och bra för verksamheten, men det varade inte länge. Snart nog började det skäras, sparbetningen tog aldrig slut. Vi blev av med en bibliotekarie och det började se riktigt trööstlöst ut igen. Och då, efter bara så där tre år, började man tala om att biblioteken skulle centraliseras igen.

Skolbibliotekarie

I den vevan utannonserades skolbibliotekarietjänster i Rinkeby som ett projekt inom ramen för Storstadsatsningen. Jag började tycka att det var dags att göra något annat, och skolan hade länge utövat en viss lockelse, så jag sökte och under våren 2000 gick jag successivt över till att bli skolbibliotekarie. Vi var fyra som skulle bygga upp skolbibliotek på var sin F-6-skola under tre år, anställda av Rinkeby bibliotek. Själv kom jag till Knutbyskolan och ett rum fullt med bråte och böcker i kartonger. En dator på en gammal kateder var laddad med Stockholms grundskolors eget katalogprogram, Winbib, med en hel del poster inlagda, men var motsvarande böcker fanns var oklart. Det fanns inga spår av inköp under senare år men det fanns mycket gamla böcker. Det var bara att gallra och köpa nytt, och jag hade ett generöst tilltaget anslag, 200.000 kr/år. Under den här uppbyggnadstiden samarbetade vi skolbibliotekarier mycket, vilket var bra för moralen och resultatet. Skolbibliotekarie är ju ett ganska ensamt jobb om man ser till yrkesidentiteten, och att ha kollegor att bolla frågor med är ovärderligt – i synnerhet när man ska skapa något nytt.

Ut i världen

Rinkeby kallas för ”världens by” med hänvisning till alla de olika nationaliteter som bor där. Det är påtagligt i skolan där det bara finns enstaka barn med någon helsvensk

förälder. För mig har det inneburit internationellt också på ett annat plan. På höstlovet 2000 åkte jag med BiS till Sydafrika för att studera skolbibliotek och träffa kollegor inom ramen för det pågående Sydafrika-projektet. Året därpå var jag på barnboksfestivalen i Sfax i Tunisien tillsammans med Mona Henning (förlaget Dar al-Muna) med den fina barnboksutställning som distribuerades av Svenska Institutet. Det var bara ett problem: När vi packade upp fann vi att de tryckta tygvåder som var en mycket viktig del av utställningen saknades! Efter många telefonsamtal runt världen löste det sig och våderna kom till slut. Vi höll föredrag för biblioteksfolk i Tunis också, och året därpå då vi var i Sfax på nytt kom en kvinna till montern och talade om hur häpnadsvardigt över att höra att vi läser böcker för bebisar. Det här ledde vidare till Palestina, där Diakonia/SIDA drivit ”Pippi i Palestina”-projektet, som skulle gå in i en ny fas. Jag fick i uppdrag att göra en förstudie inför denna och reste till Tel Aviv i maj 2003 för att på Västbanken se vad som gjorts ditintills - och blev inte insläppt av de israeliska myndigheterna. Jag tillbringade en natt inlåst i ett smutsigt utrymme på flygplatsen med vakt utanför och sattes på första plan tillbaka till Europa. Det blev en hel del rabalder, och under några dagar fick jag känna på hur det är att vara jagad av pressen. När jag träffade Tamerinstitutets nuvarande chef i samband med att de mottog ALMA-priset 2009, så sade hon att 2003 var en känslig tid då många representanter för internationella organisationer utvisades. Jag gjorde förstudien ändå men besökte bara Egypten, Jordanien och Libanon som också ingick. Kontakterna med Palestina fick skötas på distans. Snart är det dags att dra mig till, och jag kan inför detta konstatera att bibliotekslivet varit omväxlande och intressant.

Augusti 2009

Lisa Granér (2003:1), Åke Åberg (2003:2), Lillemor Widgren (2003:3), Jan Ekstedt (2008:2), Ulf Larson (2008:3)